

Ang. Kalvild gårdsog Kalvild Træsliberis historie.

Jeg har bare kjennskap til ~~at~~ kjøpmann, skinsreder og trelasthandler Grøgaard i Lillesand, (sønn av Eidsvolds-mannen sogneprest Grøgaard i Vestre Moland) eiet Kalvild i forrige århundre antagelig fra 1850 (1848) årene til slutten av 1870 (1878) årene. Når han kjøpte eiendommen og av hvem, vet jeg ikke. Grøgaard drev gårdsbruket og et sagbruk som lå oppe ved den senere sliberifoss, og han og hans frue brukte stedet til sommerophold. Fruen skal ha vært usedvanlig interessert for haveanlegg, og som jeg for mange år siden hørte av en gammel mann fra Eide, som hadde vært gårdsbestyrer hos Grøgaard, var det henne som fikk laget terrassene på haugen ved våningshuset for haveanlegg og antagelig også lot plante alle-

trærne langs den gamle hovedvei nedenfor. Disse allétrær av lind og alm er nu mektige trær og en virkelig severdighet. Terrassene ble bygget av gråsten og den gamle gårdsbestyrer fortalte at de ble fylt med hun og sagflis fra sagbruket og så påkjørt jord og derefter beplantet. Ute på jordet i nærheten står der to klynger av store trær, den ene av lind, den andre av ek, på hver sin haug. Disse er i sin tid åbensynlig også plantet av fru Grøgaard til bruk som lysthus.- Som en kuriositet vil jeg nevne den gamle gårdsbestyrers bemerkning om at det ikke hadde vært lett for ham å drive gårdsbruket, for fru Grøgaard ville ha all gjødselen til haven og dengang hadde man jo ikke kunstgjødsel.

Om det var Grøgaard som lot bygge våningshuset således som det stod der til 1904, eller om det var eldre, kjenner jeg ikke til, antagelig var det Grøgaard. Men det var et meget pent 1 1/2 etasjes hus med valmtak og med veranda foran til haven. Jeg husker det fra mitt opphold her fra 1896 til 1898 som driftsbestyrer hos min onkel tolddirektør I.M.Daae, som i 1888 kjøpte Kalvild og gamle tresliberi her. Min onkel I.M.Daae som hadde vært tolddirektør i Peking og kom hjem i 1887, bodde først i Oslo, men flyttet ved århundreskiftet til gården Egra ved Grimstad, som han hadde kjøpt. Men nu besluttet han å tilflytte Kalvild og i den anledning ombygge og forstørre våningshuset på Kalvild. Dette skjedde i 1904 (jeg var dengang ansatt som direktør for en cellulosefabrikk i Siebenburgen som dengang tilhørte Ungarn, nu Romania). Det ble tilbygget en fløi på vestsiden av huset og det gamle hus samtidig forhøiet til fulde to etasjer. Tegningen til huset og levering av materialer skjedde fra Strømmen Trevarefabrik som tilhørte Daaes svoger ingeniør Christen Segelcke og dennes kompanion Hauge. Våningshuset fikk derved et helt nytt utseende, således som det står nu.

Efter Grøgaard kjøpte brødrene Herlofson, Arendal, Kalvild, visstnok med tanke på å utnytte eiendommen og vannkraften her industrielt, og antagelig til tresliberi. I 1881 solgte imidlertid disse eiendommen med unnagårdbruker Tobias Aas, Birkenes, og i 1883 solgte så Aas denne sin eiendom til saksfører E. Grønneberg, som samtidig var eier av den ene Vatnegården ved Grimevannet. Men i 1885 solgte så denne eiendommen tilbake igjen til brødrene Herlofson. Straks efter gikk dette store firma i Arendal

konkurs og ved booppgjøret (tvangsauksjon) i 1887 hjønte skipsreder P. Knudsen, Lillesand, både Kalvild og den ene av de to store Grimenes eiendommene ved Grimevannet, som også var erhvervet av brødrene Herlofson. I 1888 solgte så Knudsen eiendommen Kalvild til I.M.Daae som sammen med P. Herlofson, Tønsberg (han var visstnok interessert i hvalfangst sammen med Svedd Foyn), startet tresliberi på Kalvild: A/S.Kalvild Træsliberi. Et par år etter løste imidlertid Daae Herlofson ut (han hadde fungert som bestyrer på Kalvild) og var deretter eeneier av Kalvild, inntil han i 1907 solgte A/S. Kalvild Træsliberi med Kalvild gård og aksjeselskapets øvrige eiendommer, og også sine privateide skogeiendommer til sin søn ingeniør L.S.Daae og sine to nevøer ingeniørene Johannes og Justus Wiborg og flyttet tiltake til oslo.

I 1905 kjøpte I.M.Daae for aksjeselskapets regning naboeiendommen Vestre Kalvild, som ikke hadde vært hverken i Grøgaard eller brødrene Herlofsons besiddelse, så begge Kalvildgårdene ble forenet til et bruk. - I 1913 løste brødrene Wiborg sin fetter L.S.Daae ut og fortsatte driften som direktører i selskapet inntil 1949 da aksjeselskapet med dets eiendommer ble solgt til D/S.A/S. Avant ved dets direktør skipsreder Einar Rasmussen, Kristiansand.S. Han gjenoptok driften av tresliberiet med pappfabrikken etter at den hadde vært innstillet siden vinteren 1942.

I 1916 lot Justus Wiborg bygge sitt eget våningshus, beliggende nordvest for hovedgården og ikke synlig fra landeveien Før salget av Kalvild til skipsreder Rasmussen kjøpte han hustomten med have og et tilliggende skogstykke, som også nu er hans eiendom.

Om bedriften kan berettes at sliperiet ble anlagt i 1888 for produksjon av hvit tremasse ved utnyttelse av vannfaldet ved sliperiet, som har en faldhøide på 33 meter og en regulert vannføring på ca. 2 m³ pr. sek. Men i årene 1896/97 ble fabrikken tilbygget for overgang til brun tremasse og produksjon av brun avtagningspapp, såkaltt "lørpapp". Samtidig ble stendammen ved utløret av Kalvildelven i sjøen bygget så der dannedes et fall på 5 meter og kanal grøvet for overføring av vannet til drift av et sagbruk ved sjøen og senere til drift også av en ny kartongfabrik her. Kartongfabrikken kom igang i 1905 og ble drevet til 1917, da den ble stoppet p.g.a. de rådende vanskeligheter både med arbeidskraft og avsetning.

Kalvild 28. mai 1952.

Johannes Wiborg.
Sign.